

Iedvesmai nav vecuma

Dziesmas spēks vieno stiprām saitēm

ZANE BIKOVSKA

Madonas pilsētas senioru koris „Mantojums” dibināts Madonas pilsētas kultūras namā 1958. gada aprīlī. Tā pirmais diriģents bija Kārlis Dievkociņš, kura vadībā aizvadītas 15 darbīgas sezonas.

Turpmākos gadus gandrīz katru gadu mainījušies kora diriģenti, arī dalībnieku sastāvs. Skanīgais nosaukums „Mantojums” izvēlēts 1996. gadā kā atbilstošs dziesmas pārmantošanai no paaudzes paaudzē.

Senioru korī „Mantojums” pašlaik darbojas 36 aktīvi, uzņēmīgi, pozitīvi, labestīgi un visu varoši seniori, kuri paši sevi raksturo kā „mūžam jaunie”. Koristi labprāt atsaucas uz senioru kora aicinājumiem koncertēt Madonā un citās Latvijas vietās. Kopš 1988. gada kora diriģentes pienākumus uzņēmusies Ināra Stepāne.

— 2003. gadā koris savā novadā Austrumlatvijas kora grupā ieguva augstāko vērtējumu un tika izvirzīts uz fināla skati universitātes aulā, iegūstot 2. vietu. Pēc tam pavisam drīz notika „Likteņa līdumnieku” filmēšana, kas ir paliekošs piedzīvojums. Dažreiz man pat kāds piezvana un pabrinās par to. Šie ir tādi atmiņā paliekošākie brīži. Pasākumi, koncerti, mēģinājumi nāk un aiziet — cits ar lielākām emocijām un pat gaviļēm, cits piezēmētāk. Dodamies ekskursijās, izbraucienos, taču paliekošais ir ikdienas lielais darbs, kas ieguldīts. Mums ir tāds nerakstīts likums un pašu pieņemts lēmums — ja vien mūs kaut kur aicina uzstāties, vienmēr sakām „jā” un dodamies, lai arī cik lielā sastāvā nebūtu. Protams, dalībniekiem ir arī sava ikdienas dzīve un iemesli, kāpēc ne vienmēr viņi var tikt, bet, ja saņemam aicinājumu un neko citu neesam ieplānojuši, piekritam. Dodamies gan uz pasākumiem novadā, gan šur tur pa republiku. Vismaz vienreiz mēnesī mums ir kāda iziešana, un tas ir samērā daudz. Reizēm pat vairāk nekā viena — *atlaist bremses* nevar. Kolektīvu savstarpēji visvairāk saliedē tieši šie izbraucieni, izjutot kopības sajūtu, otrajā daļā pēc koncerta paballējoties un pēc tam arī dodoties mājās. Ja visu ceļu spējam pavadīt dziedot un ar mirdzošām acīm izkāpt no autobusa pēc tāla braucienā, tas jau ir rādītājs. Tas sniedz ikdienai pozitīvu pienesumu, — stāsta kora diriģente.

Ināra uzteic savus dziedātājus, norādot, ka viņi ir apzinīgi, nekavē un neizlaiž mēģinājumus. Dažreiz kāds atnāk sagurušāks, norūpējies, pārņemts ar sadzīves raizēm, taču, dodoties no mēģinājuma prom uz mājām, visiem mirdz acis, visi ir jaukā noskaņojumā un pozitīvi uzlādēti. Ināra Stepāne neapšaubā, ka dziedāšana noteikti ir relaksācija, kas ļauj pabūt savās domās, pamainīt apkārtējo vidi, satikt kolēģus un draugus.

Kora diriģente Ināra Stepāne.

Foto — AGRIS VECKALNIŅŠ

Dziesma Ilmāru Strodu pavada ilgus gadus — viņš ir īstens Tēvzemes patriots.

„Latviešiem jāturas, dzīvojot uz šīs pasaules kā dziedošai tautai.”

— Viena no dziedātājām man pat teica: „Tu zini — kad vēl nedziedāju korī, ikdienā vairāk staigāju pa māju bīksēs, uzvilku kādu džemperīti. Tagad, kopš esmu kora sastāvā, sāku piedomāt, ka biežāk jāuzvelk kleita.” Tas ir pozitīvs sākums ikdienā. Esam kļuvuši gluži vai ģimenes locekļi, dziedātāji ir satuvinājušies, sadraudzējušies, atraduši cilvēkus, ar kuriem satikties un pabūt kopā.

Lūk, vēl viens ieguvums, — pasmaida Ināra Stepāne.

Salīdzinot laikus pirms kora vadīšanas un tagad, Ināra atzīst, ka arī pati ir mainījusies — atbildības sajūta kļuvusi vēl lielāka. Ar koristiem jāsadzīvo un jāstrādā labestīgi, jo arī viņi nāk ar atvērtu sirdi un labestību. Ināra cenšas, lai savstarpējā saskarsme vienmēr būtu pozitīva.

Kad jautāju, kā notiek reper-

tuāra izvēle, kora diriģente skaidro — ar dziesmām esot dažādi. Ir „viendienītes”, kas piemērotas tikai konkrētam pasākumam un tālākajā kora izpildījuma klāstā „neiedzīvojas”. Atlasot repertuāru, tiek ņemts vērā dziesmas melodiskums un teksta saturs, jo šie elementi ir svarīgi gan dziedātājiem, gan klausītājiem. Daudzas dziesmas kora pūrā ir saglabātas ilgtermiņā un allaž izskan, koristiem dziedot mirdzošām acīm.

— Katru gadu notiek senioru kora svētki, apmaināmies dziesmām ar citiem koriem, savukārt pārējie kolektīvi savam repertuāram pievieno kādu no mūsu krājuma. Protams, izvēloties dziesmas, jāraugās, vai tās labi skan, vai „iedzīvojas”. Ņemot vērā, ka dziedātāji ir apzinīgi un ar augstu

atbildības sajūtu, nemaz nav vajadzīgs panākt disciplīnu — koristi paši zina, kas un kad darāms, kur un cikos jābūt. Mans sapnis, gaidot katru jauno sezonu — lai mūsu kolektīvā būtu desmit stalti un braši dziedātāji — vīri. Tas ir katra jauktā kora pamatu pamats. Esmu vairākus uzrunājusi, tomēr saņemties kungi tā arī nevar — vēl nav psiholoģiski nobrieduši. Aicinu, lai „nogatavojas” ātrāk un „nevelk garumā”, — pasmaida Ināra.

Kopš 1975. gada dziesma vijas arī caur Ilmāra Stroda mūžu. „Mantojumā” viņš dzied tikai trīs gadus, bet līdz tam bijis gan Madonas skolotāju kora, gan vīru kora „Gaiziņš” dalībnieks. Protams, pa vidu bijuši pārtraukumi, taču dziedāšana tik un tā uzticīgi pavada Ilmāru.

— Laukos, kad notiek siena talakas vai kāda cita kopā sanākšana, tiek spēlētas ermonikas, ģitāra, ko arī iemācījos spēlēt. Ar savu kundzi ik vakaru dziedam, spēlējam, un pat mūsu suns ir iemācījies dziedāt — raujam vaļā trijatā. Aizsūtījām arī video raidījumam „Ķepa uz sirds”. Man dziedāt patīk, nevaru iedomāties dzīvi bez tās. Dziedot esmu ieguvis jaunus draugus, sadraudzības vakaros vienmēr ir sirsnīga atmosfēra, patikama gaisotne. Arī sieva dzied „Mantojumā”, pirms tam bija jauktā kora „Madona” dalībiece. Uz dziedāšanu „Mantojumā” mani pierunāja. It kā šķita, ka viss jau izdziedāts un nu jau pietiktu, bet kolektīvā nebija tenoru. Tā abi kopā ar Guntaru Auziņu vienā dienā pievienojāmies šim kolektīvam. Šobrīd esam pieci vīri, un tas, protams, ir maz. Virieši ir grūti iekustināmi. Ritvar un Gunār — veči, saņemieties, dāmas gaida! Aicinu būt īstiem vīriem un pievienoties! — jēstri uzsauc Ilmārs Strods.

Viņš par sevi saka tā: — Esmu patriotisks puika, patīk visas dziesmas, kas pauž mīlestību pret savu Dzimteni.

Labus vārdus par kora diriģenti izsaka ikviens dziedātājs, arī Ilmārs. Jūtot, ka veidojas „asāka” situācija, Ināra tūdaļ nomierina, „nokušina”. Uz jautājumu, vai ir iespējams noraksturot savas sajūtas pēc mēģinājuma vai koncerta, Ilmārs atbild — pēc mēģinājuma tās nav nekādas īpašas, taču pēc koncerta, kad izskan jau pēdējās dziesmas, tādas kā „Gaismas pils”, kaklā sakāpj kamols.

— It kā jau šķiet, ka viens cilvēks pats par sevi nekas liels nav, bet šādā kolektīvā galvenais uzdevums ir iznest uz āru latvisko skaistumu. Mēs katrs esam maza daļiņa, taču visi kopā — liels spēks. Man ir četras meitas, arī viņas vienmēr dziedājušas dažādos pasākumos, mazbērni apmeklē mūzikas skolu. Tā sanācis, ka esam dziedošā ģimene. Un latviešiem arī jāturas, dzīvojot uz šīs pasaules kā dziedošai tautai, — aicina Ilmārs.

Drīves albuma stāsts

“Kameņu” saimnieku sirds darbs

IVETA ŠMUGĀ

Kalsnavas pagasta “Kamenes” ir iekļautas Madonas novada tūrisma bukletā kā interesanta apskates vieta. Pie saimniekiem — IRĒNAS un AIVARA KLUŠIEM — ekskursanti piesakās aplūkot gan sakoptas lauku mājas, gan privāto senlietu, darbarīku tehnikas kolekciju, gan akmensdārzus.

Irēna un Aivars Kluši pie savas mājas iekopuši apmēram vienu hektāru plašu lauku sētas apkārtni, arī mežs ir izveidots kā kopts parks, kur var doties pastaigā.

Saimniekiem patīk Latvijas akmeņu spēks un dabiskums, tādēļ laika gaitā pagalmā ierīkoti vairāki “ziedoši” akmensdārzi un zālajos izvietota akmeņu kolekcija. Irēnai vislabāk patīk agrās pavasara puķes, jo īpaši savvaļas tulpes, bet Aivara mīļākās ir rudens krāsas un dālijas. Senlietu kolekcionēšana ir Aivara Kluša sirdslieta, kas pārādijusies jau jaunībā. Visas senās lietas ir sistematizētas, izvietotas rūpīgi iekārtotās ekspozīcijās vairākās ēkās. Katru lietu Aivars rūpīgi iegrāmatojis, pierakstot tās atrašanās vietu kartē. Krājumu jau var dēvēt par privāto senlietu muzeju.

Vieta ar senu vēsturi

— Kad mājas tika būvētas, tika ievērots, ka turpat uz vietas ir daudz skaistu akmeņu. Mēs kā mākslinieciski noskaņoti cilvēki to ieraudzījām un sākām akmeņus kārtot pēc saviem ieskatiem. Sākotnēji nebija nekāda mērķa veidot kādus apskates objektus.

Sākām kā kopdarbu, no katra brauciena pa Latviju arī ko klāt atvedām. Palēnām, pamazām arī manā dārzā ienāca lielāki un mazāki akmeņi, dažādi īpatņi.

Mums nebija slinkuma braukt apkārt akmeņus skatīties, ja piezvanīja kāds lauku saimnieks, izcēlis no zemes ko interesantu, — stāstīja Irēna Kluša.

— Darām visu pašu spēkiem. Tas ir mūsu sirds darbs. “Kamenēs” sākām dzīvot deviņdesmitajos gados un tikai vēlāk uzzinājām, ka tā ir ļoti vēsturiska vieta.

Septiņpadsmitā gadsimta sākumā pavisam netālu slējusies Aiviekstes muiža, tās saimniecības ēkas atradušās mūsu īpašuma teritorijā. Muiža vēlāk gan zaudēja savu nosaukumu un sāka dēvēt par Šnapsta pusmuižu. Pusmuižā atradies arī Cūkas krogs, kas bija plostu pieņemšanas un nodošanas punkts — plostnieku centrs. Tur notika naudas izmaksa un iedzeršana, vienmēr valdīja jautrība un skanēja dziesmas. Tika organizēta ūdenssatiksme pa blakus esošo Aiviekti maršrutā Lubāna—Cūkas krogs—Lubāna, — ieskicē saimnieki. Tiek parādītas arī muižas teritorijā atrastās senlietas — no stieplītēm veidots Nameja gredzens, musketes lodes un fosilijas, kurās var saskatīt

Irēna un Aivars Kluši Kalsnavas pagasta “Kamenēs”.

Izveidota senlietu kolekcija un akmeņu parks.

Foto — AGRIS VECKALNIŅŠ

pārakmeņojušos gliemežvākus, jūraszvaigznes, bišu veidotās šūnas u. c.

Tandēms, kas papildina viens otru

Irēna un Aivars ir klasesbiedri, Pļaviņu vidusskolas 1973. gada

absolventi.

Irēna Kluša atklāj, ka tā nebija skolas gadu pirmā mīlestība: — Abiem bija lemts atkal satikties pēc 30 gadiem, kopš beidzām Pļaviņu vidusskolu. Iepriekš nebijām redzējušies, katram bija sava dzīve, bet bija lemts satikties, lai atrastu viens otru jau vēlākos gados. Abi

spriedām — jaunībā viens otru neieraudzījām, jo tas bija nolemts brieduma gados.

Toties tagad pāris ir saskanīgs tandēms, viens otru papildinot vairākās dzīves mākslās. Irēna ir apguvusi vides mākslinieces profesiju, bet pusi mūža ir nostrādājusi par vizuālās mākslas sko-

lotāju Aizkraukles mākslas skolā. Madonas novadā viņa ir strādājusi Bērnu un jauniešu centrā.

Aivaram Klušam ir tehniska izglītība. Viņš ir strādājis ZAET, Latvenergo, sadales tīklu transporta nodaļā. Padodas arī grāmatvedība, informācijas apkopošana. Viņam ir radniecība ar Atmosdas līderi, kādreizējo Madonas mākslas skolas direktoru Jāni Simsonu, tāpēc ir iekārtojis arī Jāņa Simsona piemiņas istabu. Kā atklāja Irēna, pēdējā laikā Aivars Klušs arī daudz glezno, viņam jau ir bijušas vairākas izstādes, tagad gatavojas gleznas vest uz Pļaviņām: — Kad mācījāmies Pļaviņu vidusskolā, mēs abi klasē bijām galvenie zīmētāji, gatavojām sienas avizes. Aivars bija arī rakstītājs, viņam ir kaligrāfisks rokraksts.

Senajām lietām nav cenas

Aivars Klušs iepazīstina: — Ir sakrātas visādas interesantas lietas no vēstures. Krājumam eksponāti ir vākti jau sen, bet savu kolekciju apmeklētājiem sāku rādīt no 2006. gada.

Tagad pēdējos trīs gados esmu papildinājis senlietu klāstu. Madonas novadā nav otra tāda privāta senlietu krājuma. Ar akmeņiem aizraujas Vilnis Strautiņš Indrānu pagasta “Vaidavās”, Andrim Trečakam ir neliela ekspozīcija, bet “Kamenēs” ar dažādām senlietām pilnas ir gandrīz visas ēkas. Man jau tā ir kā slimība. Nesen biju Madonā, atvedu divas lietas, un viena ir tāda, kādas nav pat Latvijā — cara laika saldējuma trauks. Man ir tādas iestrādnēs, kas visu laiku notur interesi. Vajadzētu apstāties, bet neizdodas. Mani sameklē, piedāvā kādus priekšmetus, un atkal viss turpinās. Savukārt, ja kāds grib, lai ko pārdodu, to nedaru, jo senajām lietām nav cenas. Piemēram, no virtuves priekšmetiem manā muzejā ir daudz gaļas mašīnu, bet katra ir citādāka.

Ķer vasaras momentus

Šajā lietainajā vasarā saulainu dienu ir bijis maz, tāpēc jācenšas noķert katru brīdi.

Abi mīlam paceļot, bet ne mūsdienu izpratnē — nedodamies kaut kur pāri robežām, bet tepat pa Latviju, — stāsta Irēna Kluša.

Viņa piebilst, ka šogad varbūt apkārtnē nav tik skaista, kā varētu būt. Tiem augiem, kam patīk mitrums, ir labi, saņēmušies koki un krūmi. Savukārt tie, kas mīl sausumu, nīkuļo. Arī akmeņi mitrumā apaug ar sūnu, kas ir jāņem nost, jo neredz visus skaistumus: — Pieņemam visu tā, kā ir. Darba lauku mājās ir daudz, ir jāsadala spēki, jānosaka prioritātes, un jāveic sistematizētais darbs. Abi esam sistēmiski cilvēki. Aivaram ir sava kārtība, viņš izdomā, ko darīs, un dara. Arī man ir sava sistēma — katru dienu, kad nelist, eju ravēt kaut pāris stundu. Jāatrod laiks arī atpūtai.

Liktenārhīvs. Tradīcijas

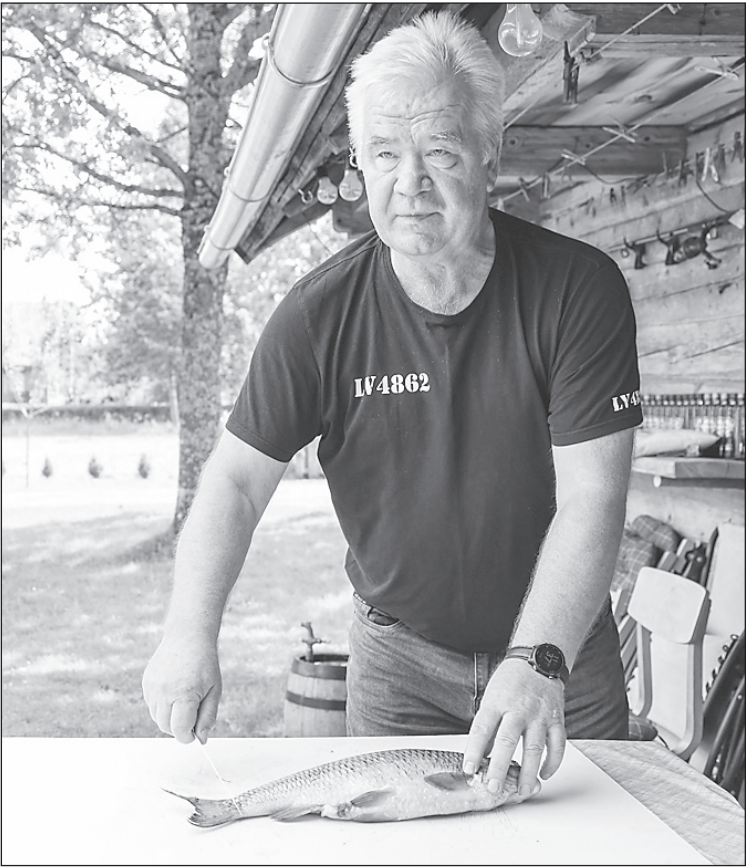
Meistars ar bisi un pannas lāpstiņu

AGRITA NUSBAUMA-KOVALEVSKA

Ir briži, kad mežs runā klusāk par vējā šūpojošos zaru. Tajos brižos mednieks kļūst par klausītāju, vērotāju un daļu no dabas ritējuma. Medības — tās nav tikai trofeja vai loms. Tās ir seni instinkti, atbildība, pacietība un cieņa pret dzīvību. Kad klusumu pāršķēļ šāviens, sākas cita, ne mazāk svarīga, mednieka misija: pārtapt par pavāru, par saimnieku, par stāstnieku, kas gatavo maltīti ar godbijību un pateicību. Medījuma gaļa nav tikai ēdiens. Tā ir arī stāsts par dzīvnieku.

Ļaudonietis Valdis Beļunieks māk ne tikai šaut, bet arī cienīt un gatavot ēdienu, kas nav tikai sātīgs, bet ir arī garšīgs.

— Esmu mednieks jau trīsdesmit piecus gadus. Savulaik mednieks bija arī mans tēvs. Līdz tam darbojos ansambli, KEDA tomēr kādā brīdī bija vēlme pamēģināt ko jaunu, un tā nonācu medniecībā. Tolaik, lai kļūtu par mednieku, divus gadus bija jābūt dzinējos, jānokārto eksāmens, tikai tad varēja iegādāties ieroci. Biju arī mednieku makšķernieku kluba “Ļaudona” vadītājs, bet nu jau vairs to nevadu. Tiesa, vēl tagad esmu medību koordinācijas komisijā, — pastāsta Valdis Beļunieks. — Joprojām dodos medībās, bet šobrīd ir klusā sezona. No 1. jūnija ir sākusies stirnāžu medību sezona. Nupat, 15. jūlijā, sākās vilku un zeltaino šakāļu sezona. Pēdējie ir invazīva suga, un to vairāk ir ap Jelgavu. Ļaudonas pusē ir ļoti daudz vilku. Pašam ir izdevies nomedīt divus. Tāpat ir redzētas lāču pēdas, bet dabā tas redzēts Saikavas pusē. Savukārt uz Jēkabpils pusi lācis manīts kamerās. Vilku medības ir limitētas, savukārt lūšus medīt ir aizliegts. Lūši savairosies lielā skaitā, bet uzskatu — kas par daudz, tas par skādi. Ļoti daudz ir zaķu, tāpat — rubeņu. Jāatdzīst, ka arvien mazāk paliek to, kuri dodas medībās. Protams, neuzskatu, ka dzinējmedības būtu jārīko katru sestdienu. Mani vairs neapmierina, ka meži nepārtraukti tiek *ķemmēti*. Nav arī vairs tik daudz dzīvnieku. Savulaik aktīvi devos pīļu medībās. Tagad vairs nē. Darbs, kamēr pili noplūc, ir pārāk liels. Cik tad tur ir gaļas?

Valdis Beļunieks ir ne tikai mednieks ar bagātu pieredzi, bet arī labprāt gatavo nomedīto.

Foto — AGRIS VECKALNIŅŠ

Ar cieņu pret medībām

Nereti dzirdēts un redzēts, ka medniekiem ir īpaši iekārtotas telpas, kurās goda vietā ir nomedīto dzīvnieku ragi vai izbāzeņi. Valdis Beļunieks atzīst, ka trofejas gan mājās netur.

— Pirmkārt mājās nav tādas vietas, kur šīs trofejas glabāt, bet man arī nepatīk. Savulaik pa kādai bija, bet visas atdevu māsicai uz Jaunbērzes muižu. Tiesa, vieni ragi gan ir. Kaimiņienes vīrs savulaik bija nomedījis alni ar skaistiem ragiem. Reiz vakarā šāvām gaisā, Veco gadu pavadot un Jauno sagaidot. Otrā dienā tante atnesa un uzdāvināja šos ragus. Tā ir piemiņa, uzsver mednieks. — Man ļoti nepatīk, kad uz medībām ierodas saplēstās, netīrās drēbēs. Ja tu ej uz medībām, tu ej uz svētkiem. Apģērbs var būt vecs, bet tam ir jābūt akurāti izmazgātam un izgludinātam. Tāpat uzskatu — ja medniekam nav suņa, tad viņš ir tikai pus mednieks. Katram medniekam vajadzīgs suns, jo medībās gadās visādi. Pašam ir gadījies, ka iznāk kuilis, iešauju, bet viņš ieskrien atpakaļ mežā. Ārā jau tumsa, un kur tu viņu sameklēsi? Ar kolēģi atbraucām pēc suņiem, palaidām, kuili atrada. Vienlaicīgi tas ir arī treniņš suņiem.

Meža gaļa ēdienos

Šķiet pašsaprotami, ja esi mednieks, mājās noteikti ir pilna saldētava ar meža gaļu un desām. Tomēr Valdis oponē: — Ja sagribas piena desas, ejam medībās, nomedijam stirnāzi un pārstrādājam desās. Ja man nevajag gaļu, lai dzīvnieks dzīvo. Desas, tostarp, kupātus gatavoju pats. Ir *knifīnš*, kas jāievēro, lai kupāti neplīstu. Vārot jāpievieno kartupeļu ciete. Tad ciete paliek stingra kā ķīselis, apvalks neizplešas un zarna netiek plēsta. Pirmajā reizē, kad taisīju kupātus, biju par daudz pievienojis sāli. Tāpat sākumā problēmas radīja zarnu piepildīšana. Pildīju caur gaļas mašīnu un nevarēju iegūt vienmērīgu plūsmu. Sameklēju ierīci, kas paredzēta šim procesam. Kupātu gatavošana kļuva vienkārša, *vispiņķerīgāk* ir siet diegu ik pa gabalam. Kupātus var glabāt saldētavā, savukārt svaigus nav ieteicams ilgi uzglabāt, tie ātri saskābst, jo

ir pievienots sīpols. Esmu mēģinājis gatavot desas, bet tomēr kaut kas līdz galam neapmierināja. Tām labi der aļņa un brieža gaļa, pievieno cūkas speķi, un sanāk laba desa. Visu sapilda un tad žāvē. Esmu iecienījis gatavot aknas — gan pastēti, gan vienkārši saceptas uz pannas. Labprāt gatavoju arī gaļas pastēti.

Taujājot, kura ir visgaršīgākā gaļa, mednieks atzīst: — Meža cūka. No tās var izcept ļoti labas kotletes, jo ir arī speķis. Alnim ir sausa gaļa. Savukārt briedim ir visprastākā gaļa. Meža gaļai būtu jābūt tirai gaļai, bet bieži zvēri barojas labības laukos. Kā zināms, nereti labība tiek miglota.

Nepārprotami, meža gaļai ir specifiska garša. Lai to mazinātu, ir pavisam vienkārša sistēma. Piemēram, to pašu stirnāzi aplej ar pavisam aukstu ūdeni un atstāj uz divām stundām. Tāpat ļoti svarīgi ir gaļu nogatavināt. Medijumam izlaiž zarnas, rūpīgi visu izslauka. Ādu nedirā un pakar dzesētavā. Gaļa sāk fermentēties, kļūst mīkstāka. Savukārt, lai ātrāk atkausētu gaļu, to arī aplej ar aukstu ūdeni. Daudziem var šķist, ka medījuma pagatavošana var aizņemt ilgu laiku, bet patiesībā tā nepavisam nav. Gatvojot daudz izmantoju saldo krējumu. Draugs smejas, ka ar to visu var apēst. No meža gaļas sanāk labas kotletes. Attiecīgi sausākai gaļai jāpievieno speķis. Pievienojot kadiķu ogas, tās piešķir specifisku garšu. Tāpat ar meža gaļu lieliski sader sēnes. Pašam vislabāk patīk gailenes. Labprāt pats sēņoju, un šogad to ir ļoti daudz. Gailenes gatavoju pavisam vienkārši — sagriežu un apcepu sviestā. Patīk arī podiņi. Atminos, liels sēņotājs bija mans vectēvs. Podiņus parasti notīrīja, izņēma kātiņus, iebēra sāli, ielika nedaudz sviesta un cepa uz plīts virsmas. Ātri gatavi un ļoti garšīgi. Sēnes gatavoju arī ziemai. Bērzlapes, piemēram, tiek sālītas vai marinētas, savukārt gailenes saceptas, saliktas burkā un noglabātas ledusskapī. Ja ir vēlēšanās, tās var arī sasaldēt. Pats gan to nedaru. Labprāt gatavoju arī zivis. Sen kādā raidījumā redzēju recepti, kas iesēdusies atmiņā, un laiku pa laikam to pagatavoju. Patīk receptes, kuras pagatavojamas ātri. Piemēram, nopērku vistu, ierīvēju ar garšvielām, uzsēdinu uz atvērtas alus bundžas un cepu cepeškrāsnī. Uz pannas jāuzlej ūdens. Šādi vista gatava 35 minūtēs.

Medniekiem savas paražas

Folklorā medniekiem tiek piešķirts īpašs statuss — viņi ar paražām, rituāliem un maģisku ticējumu palīdzību mēdz nodrošināt medību veiksmi. Latvijā un citviet Eiropā mednieku tradīcijām ir dziļas saknes, un tās bieži saistītas ne tikai ar medībām pašām, bet arī ar medījuma gatavošanu un baudīšanu. Tās nav tikai kulināras darbības — tie ir rituāli, cieņas apliecinājumi dabai, dzīvniekam un medību biedriem.

Ticējumi par medniekiem un medībām

- * Jo zemāk Diānai mednieks klanīsies, jo veiksmīgākas medības būs. Tā kā medību dieviete Diāna tiek godināta medību rituālos, cieņa pret viņu uzskatāma par īpaši izšķirošu.

- * Ja no rīta uz medībām pirmais satiktais ir sieviete, medības būs neveiksmīgas; ja vīrietis — būs izdevušās.

- * Nedrīkst vēlēt “veiksmīgas medības” — bet jāsaka “šauj garām” vai “ne spalvas”, lai nesabojātu veiksmi.

- * Jāapēd iepriekšējā medījuma aknas — pretējā gadījumā nākamais medījums neizdosies.

- * Ja medību suns vāļājas pa zemi vai nokārto dabiskās vajadzības, medības būs veiksmīgas.

- * Nelikt patronas tieši rokās — ja kāds aizmirsis municiju, kolēģi tās izkaisa zemē, lai tās paceltu mednieks pats, tā saglabājot tradīciju.

- * Mednieku tradīcijas un simbolika

- * Godināšanas zars: pēc dižmedījuma iegūšanas medniekam pasniedz lauztu egles vai ozola zariņu — simbolisku atzinību. To novieto uz cepures kreisajā pusē.

- * Dzīvnieka sirds rituāls: ir tradīcija izgriezt krustiņu zvēra sirdī, atbrīvojot tā dvēseli.

- * Vispārīgi ticējumi par dzīvniekiem

- * Medniekam, kurš nomedījis baltu briedi, tiek piedēvēts lāsts.

- * Folkloras stāsti vēsta par vilku atriebību — ja mednieks nogalinājis tikai dažus no bara, atlikušie bars var uzbrukt mājdzīvniekiem.

- * Sapņi ir nozīmīgi: sapnis par briežiem vai zaķiem liecina par gaidāmu veiksmīgu medību dienu; sapņi par čūskām, vārnām vai kraukļiem — norāda uz neveiksmi.

- * Pēc nomedīšanas mednieks pateicas dzīvniekam — klusuma brīdis vai klusa uzruna (“Paldies tev par dāvāto barību”).

- * Pēc veiksmīgām medībām tiek kurts ugunskurs, pie kura visi sapulcējas. Tas ir kopības un atpūtas simbols, kur bieži arī top pirmie ēdieni no medījuma (aknas, sirds, mēle). Pie ugunskura stāsta medību stāstus, apmainās pieredzē, dzied mednieku dziesmas.

Meža gaļas kupāti

Stirnas gaļa, cūku vaigi, sīpoli, ķiploki, sāls, pipari, kadiķogas, kartupeļu ciete.

Gatavojot meža gaļas kupātus, jāpievieno cūku vaigi, lai desas nav sausas. Visu samaļ, sapilda zarnās.

Ceptas aknas

Aknas, ūdens, speķis, sāls, pipari, milti.

Aknām notīra plēves, sagriež. Apkaisa ar miltiem un izviļā tajos. Cepot uz pannas, milti aprauj garoziņu un aknas kļūst sulīgas. Cep aptuveni 7 minūtes. Aplej ar ūdeni un sutina vēl 7 minūtes.

Cepta gaļa

Nepieciešama aļņa teļa fileja, sīpoli, siers, majonēze.

Fileju sagriež gabaliņos, uz pannas apcep un liek cepamtraukā. Virsū liek sīpolus tā, lai nosedz visu gaļu. Pēc tam liek majonēzi visu noklāj ar rīvētu sieru. Liek cepeškrāsnī aptuveni 200 grādos.

Aļņa vai brieža karbonāde

Meža gaļa, sāls, pipari, sīpoli, saldaiss krējums.

Gaļu sagriež un izklapē. Apkaisa ar sāli un pipariem. Cep uz pannas. Uz otras pannas sacep sīpolus. Uz tiem liek apcepto karbonādi, aplej ar saldo krējumu, pievieno sāli un piparus. Visu sutina uz lēnas uguns.

Gaļas pastēte

Liesa gaļa bez taukuma, sīpoli, ķiploki, garšvielas, sviests, saldaiss krējums.

Gaļu novāra. Apcep sīpolus, pievieno ķiploku un sviestu, garšvielas un saldo krējumu. Visu sablenderē, iegūstot viendabīgu masu. Liek traukos un vēsā vietā, lai sastingst.

Izmēģini ko jaunu — tavs pirmais portrets

Portretu uzgleznot nav nemaz tik sarežģīti. Seko šiem vienkāršajiem soļiem un atklāj sevi mākslinieku.

Sajauc baltu, zaļu un sarkanu krāsu, lai iegūtu sejas krāsu. Sajaucot zaļo un sarkano krāsu, iegūsti brūnu krāsu. Pievienojot balto, iegūsti gaišu ādas krāsu. Zaļā krāsa padarīs ādas krāsu vēsāku. Sarkanā krāsa — siltāku. Izvēlies sejas formu — ovālu, četrstūrīgu vai trijstūrīgu un to uzglezno uz papīra. Uzglezno arī linijas kaklam un pleciem. Iekrāso ādas laukumus — seju un kaklu — ar krāsu. Kamēr krāsa nav nožuvusi, galvas vidū ar otas kātu iezīmē divas linijas acīm, tad pa vidu starp šīm līnijām un zodu iezīmē līniju degunam un starp deguna līniju un zodu iezīmē līniju mutei.

Aicinu izvēlēties neparastu matu krāsu un brīvi, radoši radīt savam tēlam unikālu frizūru. Tad izvēlies pieskaņotu krāsu apģērbam un iekļāj apģērba laukumu dekoratīvi. Kad sejas laukums ir nožuvusi, ar nedaudz gaišāku vai tumšāku krāsu uzglezno acu formu un lūpas. Tad uzacis. No vienas uzacu līnijas velc ieapaļu līniju līdz degunam un noslēgumā viegli iezīmē deguna galu un nāsīs. Kad acu forma ir nožuvusi, secīgi iekļāj acu baltumus, tad acu varavīksni, visbeidzot acu zili. Papildu akcentam var iekrāsot baltu abās acīs vienā un tanī pašā vietā. Savam radītajam tēlam var izdomāt arī pieskaņotus aksesuārus. Radi isu stāstu par savu tēlu un uz epastu inese@estars.lv iesūti to kopā ar šī personāža fotogrāfiju. Ar prieku nākamajā izdevumā iepazīstināsim ar jaunajiem personāžiem.

Možs un vesels

Portreta gleznošana kā jauna dramaturģija

INESE ELSIŅA

Ar Gertu van Oterlū (*Gert van Otterloo*) mūsu novadniece Madara Māra Irbe iepazīnās pirms divarpus gadiem, kad meklēja savu radošo kopienu Nīderlandē.

No holandieša dzīves un radošo meklējumu stāsta jau pirmās sarunas laikā Madara ļoti iedvesmojās, un arī jūs, lasītāji, drīz sapratīsiet — kāpēc.

Tolaik Tīles pilsētas centrā ar vēl četriem māksliniekiem Gerts irēja telpas radošam darbam un izstādēm. Madara ieradās aplūkot ekspozīciju, un viņu uzrunāja Gerta instalācija: — Pārgērbšanās kabinetā bija eksponēta autora dzeja, kas bija drukāta uz lielformāta papīra ar Gerta abstraktajām gleznām, dažādiem krāsainiem laukumiem fonā un bija brīvi izvietota pa visu pārgērbšanās kabīni. Mani pārņēma sajūta, ka “uzvelku” Gerta pārdomas par dzīvi, un, kaut manas holandiešu valodas zināšanas tobrīd nebija tik labas, sapratu itin visu. Eksponētais darbs bija neparasts, bet efektīvs.

Drīz vien Madara satika pašu mākslinieku un uzzināja, cik plašs ir viņa darbalauks, cik daudzšķautņaina ir viņa pieredze. — Es nekad neesmu iestrēdzis. Pat tad, kad nestrādāju pie kāda konkrēta darba, manā galvā bez apstājas kūsā domas, radošais darbs ir vienmēr ar mani un mani, — sacīja Gerts.

Talantīgais holandietis

Gerts ir dramaturgs, režisors, kas sacer dažādas dzīves pieredzē balstītas lugas, kurās piedalās cilvēki-aktieri, bagātinot kopējo radošo sinerģiju ar savu raksturu un emocijām, padarot teātri īstu, bez tēlošanas. Gerts raksta arī dzeju, to eksponē mākslas izstādēs, nodrukājot uz savu abstrakto gleznu foniem. Viņš nemitīgi eksperimentē ar dažādām mākslas tehnikām, radot abstrakcijas ar kokiem, cilvēku tēliem, portretiem. Bet pats interesantākais ir Gerta radošais process, no kura mēs ikviens varam mācīties un ko ikviens var ienest savā ikdienā, lai gūtu spēku un prieku.

Gadskaitlis nav šķērslis

Nesen Madara un Gerts atkal satikās, lai parunātu par dzīvi un mākslu. Saruna ritēja Hiacintes kapelā (*Hyacinthuskapel*) Tīlē, kur grupas “*Kunst Kabinet Tiel*” mākslinieki irē telpas darbam un ekspozīcijām.

— Mani aizrauj vienmēr būt radošam. Es vienmēr cenšos atklāt ko

— Neatkarīgi no tā, kā jūtos, es vienmēr darbojos radoši! — saka Gerts van Oterlū. Attēlā — ar savu darbu “Pašportrets”.

Foto no personiskā krājuma

jaunu — atšķirīgu mākslas tehniku — vai tās kombinēt un pieredzēt negaidītu, radošu rezultātu. Man ir tikai 76 gadi, un manas aktīvās dabas dēļ cilvēki netic, kad minu savu vecumu. Bet es ticu vienam — ja esi nerimstoši aktīvs un piepildi dzīvi ar radošiem meklējumiem vai ar to, kas tev rada dzīves piepildījumu, tu saņem spēku, iepriecinājumu un nenoveco, — vēstīja Gerts.

Dzīves pārbaudījumi un izaicinājumi

— Protams, dzīve nav tikai saulaina — esmu divas reizes pārdzīvojis vēzi (pirms 16 un 6 gadiem), man izoperēja vienu nieri, man ir reimatisms, un arī mani piemeklē saguruma brīži, bet, par spīti tam, tas mani neapstādina, un es meklēju prieku visās mazajās lietās, ar ko saskaros un ko daru. Tas dod lielu spēku, un es varu iet tālāk bez apstājas, — uzsvēra Gerts. — Caur mākslu izsaku to, kas ar mani konkrētajā dzīves brīdī notiek, un pretim tas dod enerģiju, kā arī izpratni pašam par sevi. Mani bieži piemeklē

brīži, kad rakstu dzeju, un tikai tad es patiešām apzinos, kas ar un ap mani notiek, kādas domas un emocijas manī ir par apcerēto tematu. Šādi atskārsmes brīži ir arī gleznojot, zīmējot un strādājot digitālā formātā. Spilgts piemērs tam ir mans nesenais dzejolis par demenci.

Dzeja bez labošanas

— Rakstot dzeju, es rakstu visu vienā reizē un neko nepār-laboju. Tā ir mana momenta liecība ar visām pareizrakstības kļūdām, precīzi tādā formātā kā nākusi. Pateicoties kādam dzejolim, es atskārtu, ka baidos par to, vai mani piemeklēs demence līdzīgi kā tas bija manai mātei, — neslēpa Gerts. — Lielu daļu no savas dzīves, savas ikdienas mēs esam vieni ar sevi pašu. Katram jāsaprot, kas notiek, un tikai katrs pats var sevi virzīt uz priekšu. Arī kopdzīvē ir jāsaprot, ka katram ir atšķirīga izpratne par to, kas ir svarīgs. Un māksla ir vidutājs, kas palīdz daudz par sevi atklāt, un var kalpot kā sarunas pamats par svarīgo šajā dzīves brīdī, — skaidroja Gerts.

Meklē cilvēku sabiedrību

Gerts ir ļoti sociāls un labprāt atrodas cilvēkos, pēta savstarpējās mijiedarbības. Viņš periodiski strādājis dažādus darbus, tostarp bijis sporta preču pārdevējs, sociālais darbinieks, apkopējs, strādājis ar reklāmu, mākslas terapiju, un šos visus dažādos darbus viņš darījis ar prieku un respektu. Gerts novērtē ikvienu mijiedarbību, kas rodas saskarsmē ar cilvēkiem, tā ir viņa iedvesmas avots.

Gerts nereti glezno portretus, bet viņa radošā pieeja ir gluži kā dramaturgam. — Es radu portretu, iedvesmojoties no kādas sejas, bet necenšos radīt portretu pēc kādas līdzības. Es vienkārši radu to ar kādu konkrētu noskaņojumu, emociju, raksturu un tam atbilstošu krāsu gammu. Jā, līdzīgi kā dramaturgs, gleznojot portretu, es radu tēlu. Protams, es iedvesmojos no satiktajiem cilvēkiem, piemēram, man patīk kāda cilvēka acis, un tad no tā sāku veidot portretu, bet pārējās līnijas un triepieni, kas rada seju, nāk brīvi, plūstoši, radot pavisam unikālu personāžu. Citreiz seju iesāku gleznot no uzacs-deguna līnijas, un tad skatos, kāda izteiksme, emocija, noskaņojums radīsies. Manos portretos var novērot dažnedažādus noskaņojumus — gluži kā dzīvē!

Sinerģija ar pārējiem

Ir labi strādāt vienam, un ir tikpat labi strādāt kopā. Gerta radošajā telpā kopumā strādā pieci mākslinieki, kas viens otru atbalsta, kritizē, viens no otra mācās. — Mēs raugāties uz mākslas darbiem un spriežam, ko tas mums katram nozīmē, ko rosina. Arī ar telpas apmeklētājiem mums raisās bagātīgas sarunas, kas paplašina redzējumu par darbiem. Pieredze saskarsmē ar cilvēkiem stimulē radošo garu. Līdzīga mijiedarbība ir arī darot citus darbus. Es pagājušajā gadā, piemēram, biju apkopējs, un man ļoti patika šī pieredze. Tā daudz deva radošajiem impulsiem. Man ir respekts pret šādiem darbiem un cilvēkiem, kuri tos veic, — vēstīja Gerts.

— Gleznoju, iedvesmojoties no savas dzejas, un dzejoju, iedvesmots no savām gleznām, — liecināja Gerts. Viņa dzejoļi, lai arī par cik nopietnu vai rūpīgu tematatu būtu, ir reālistiski, runā par dzīvi, bet vienlaikus atstāj gaišu iespaidu. Tādas ir arī viņa gleznas — vienmēr krāsainas, abstraktas, un, lai arī cik nopietna vai smagnēja ir tematika, tās iznests ļoti gaiši — tieši tāpat kā Gerts dzīvo savu dzīvi — par spīti visam, bez apstājas meklējot un radot prieku.

Roku vingrinājumi radošiem darbiem

Ir svarīgi regulāri vingrināt rokas, lai tās nezaudētu elastību, spēku un kustības spējas. Trenere Madara iesaka plaukstu vingrinājumu, kas veicina asinsriti un palīdz saglabāt roku motoriku. Šo vingrinājumu ieteicams veikt katru dienu 1 minūti. Veicot vingrojumu, centieties izstiept roku

pirkstus pēc iespējas plašāk, un, dūritē savēlnot rokas, tās sasprindzināt. Ja rokas vai pirksti ir jutīgi artrīta vai reimatisma dēļ, pildiet šo vingrojumu mazākā kustību amplitūdā — tā, lai tas neradītu jums sāpes. Īpaši svarīgi ir iesildīt rokas pirms mājas vai dārza darbiem, lai mazinātu traumu risku.

MAF

Mediju atbalsta fonds

"Mediju atbalsta fonda" ieguldījums no Latvijas valsts budžeta līdzekļiem. Par pielikuma "Iedvesmai nav vecuma" saturu atbild SIA "Lai kraksts STARS". #SIF_MAF2025